

Sisäministeriö

Rajavartiolaitoksen esikunta

Puhelinvaihte +358 295 420 000

rajavartiolaitos@raja.fi

PL 3 / PO Box 3 – Vilhonvuorenkatu 6

ENSIHOITO JA TRIAGE-TOIMINTA MERELLISESSÄ ONNETTOMUUDESSA

1. YLEISTÄ

Merellä tapahtuvassa onnettomuudessa johto- ja toimintavastuu on meripelastusviranomaisilla. Sairaanhoidopiirien ensihoitopalvelu vastaa ja johtaa terveydenhuollon toimintoja meripelastusviranomaisten tukena. Terveydenhuollon toiminta riippuu onnettomuustyyppistä ja onnettomuuden sijainnista. Tavoitteena on aina varmistaa potilaiden mahdollisimman tarkoituksenmukainen ensihoito ja varmistaa kulloinkin tarvittava hoitovalmius.

Kaikissa merellisissä onnettomuustilanteissa ei ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista viedä terveydenhuollon resursseja onnettomuuspaikalle. Mikäli onnettomuuspaikka on alus ja potilaita on useita, joudutaan potilaat evakuoimaan turvaan ilmaitse tai muilla aluksilla. Tarvittaessa päätetään evaluointikeskuksen perustamisesta potilaiden luokittelu- ja hoitopaikaksi. Se pyritään perustamaan lähimpään soveltuvaan tarkoituksenmukaisimpaan paikkaan, josta mahdollisuuksien mukaan on tieyhteys jatkohoitopaikkaan.

Evakuointikeskuksen (perustettu luokitte-

lu- ja hoitopaikka) ensihoitopalvelun lääkintäjohtajan tietoon tulee saattaa kuvaus jokaisen tapahtumapaikalta evakuoitavan potilaan tilasta. Näin pystytään tapauskohtaisesti arvioimaan tarkoituksenmukaisin ensivaiheen hoitopaikka, joka myös saattaa olla lopullinen hoitopaikka.

2. ENSIHOITOTOIMINNAN JOHTAMINEN

Ensihoitopalvelun lääkinnällisistä johtovastuista on sovittu tarkemmin alueellisissa valmiussuunnitelmissa.

Monipotilas- tai suuronnettomuustilanteissa johtokeskuksessa toimii sairaanhoidopiirin valmiussuunnitelman mukainen ensihoitopalvelun toimintaa onnettomuustilanteessa koordinoiva henkilö. Terveydenhuolto-organisaatiota kokonaisuutena johtaa sairaanhoidopiirin lääkintäpäällikkö (ml. sairaaloiden toiminta). Lääkintäjohtaja vastaa ensihoitopalvelun johtamisesta onnettomuusalueella tai evakuointikeskuksessa ja on osa toiminta-alueen johtoelementtiä (TOJE). Lääkintäjohtajan alaisuudessa toimivat tar-

vittavat ensihoidon sektorijohtajat (luokittelu- hoito- ja kuljetusjohtajat).

Onnettomuuspaikan sijainnista ja toiminnan tarpeista riippuen sairaanhoitopiiri nostaa ensihoitopalvelun valmiutta saatuaan tiedon tapahtumasta. Tilanteen mukaan kohteeseen toimitetaan pelastustoimen erikoisyksiköitä (esim. MIRG yksikkö) tai vaihtoehtoisesti terveydenhuollon henkilöstöä ja resursseja muiden viranomaisten yksiköiden mukana.

Edellä mainittujen toimijoiden lisäksi Rajavartiolaitoksen meripelastushelikoptereilla on ensihoitokyky. Tämä on kuvattu tarkemmin tämän yhteistoimintasuunnitelman osassa ”Ilma-alusten käytön perusteet”.

Johtamiskaaviot merellisiin monipotilas- ja suuronnettomuuksiin on kuvattu tämän kohdan lopussa erillisissä kaaviokuvissa.

3. POTILASLUOKITTELU MERELLISESSÄ SUURONNETTOMUUDESSA

Monipotilastilanteessa tapahtumapaikan alkuvaiheen potilasluokittelu on ensimmäisten viranomaisyksiköiden tehtävä, kunnes mahdollisuuksien mukaan paikalle saadaan terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Todennäköistä on, että osassa tapauksista koko luokittelu- ja evakuointiprosessi tapahtuu ilman terveydenhuoltoviranomaisten läsnäoloa.

Suurilla matkustaja-aluksilla on miehistön jäsenenä terveydenhuollon ammattihenkilö, joka yleensä on sairaanhoitaja. Hän kykenee oman toimintaympäristön puitteissa arvioimaan hoitotarpeet ja hänet on koulutettu hoitamaan aluksilla tapahtuvia äkillisiä lääketieteellisiä hätätilanteita. Kauppa-aluksilla mahdollinen terveydenhuolto on yleensä aluksen päällystöön kuuluvan maallikon harteilla, jolloin toiminta on ensiaputasoista.

Monipotilastilanteen potilasluokittelun (triage) tavoitteena on tunnistaa hoidosta eniten hyötyvät potilaat ja kohdentaa hoito heihin, mikäli rajalliset resurssit eivät mahdollista kaikkien avuntarvitsijoiden hoitamista samanaikaisesti. Etusija annetaan potilaille, joita uhkaa hengen tai raajan menettäminen tai muu pysyvä vammautuminen, tai joiden tila saattaa nopeasti huonontua hoitoa vaativaksi.

Potilaat luokitellaan kolmeen kiireellisyysluokkaan ja merkitään yhteneväsillä väritunnuksilla. Väri ilmaisee hoidon kiireellisuuden.

- **PUNAINEN** = Kiireellisin luokka. Välitöntä hoitoa tai kuljetusta vaativa potilas,
- **KELTAINEN** = Toiseksi kiireellisin luokka, ja
- **VIHREÄ** = Lievästi loukkaantunut potilas, joka kestää odottamista
- Kolmen kiireellisyysluokan lisäksi menehtyneiden merkitsemiseen käytetty väri on **MUSTA**.

Potilasluokittelu on dynaaminen tapahtuma, jonka luonne on riippuvainen onnettomuuden laadusta ja sijainnista sekä hoito- ja kuljetusresurssien saapumis- ja alkamisviiveistä.

Merkitsemistä varten on useita menetelmiä (luokittelukortti, nauha, teippi, RFID). Yleisesti käytössä on luokittelukortti. Toiminta edellyttää kuitenkin, että potilaat ovat saatavissa ja siirrettävissä tapahtumapaikalta turvaan, mikäli heitä uhkaa tapahtumapaikalla muu vaara, kuten räjähdys, tulipalo tai hukkuminen.

Aluksella tapahtuvan suuronnettomuuden luonne on vaikeasti ennakoitavissa, ja triage-toiminta joudutaan suunnittelemaan tilannekohtaisesti. Ääritilanteessa aluksella on sekä loukkaantuneita että vahingoittumattomia henkilöitä ja alus uhkaa tuhoutua esim. tulipalon tai uppoamisen takia. Kaikkia matkustajia ei ehkä ole mahdollista

evakuoida ajoissa. Tällaisessa tilanteessa perinteinen luokittelutoiminta ei ole toimiva. Käytettävä triage-malli joudutaan päättämään tilannekohtaisesti, ja ratkaisu saattaa joutua kriittisen tarkastelun kohteeksi jälkikäteen. Tämän vuoksi ensihoitopalvelu tulee liittää merellisen suuronnettomuuden johtokeskustyöskentelyyn niin varhain kuin mahdollista.

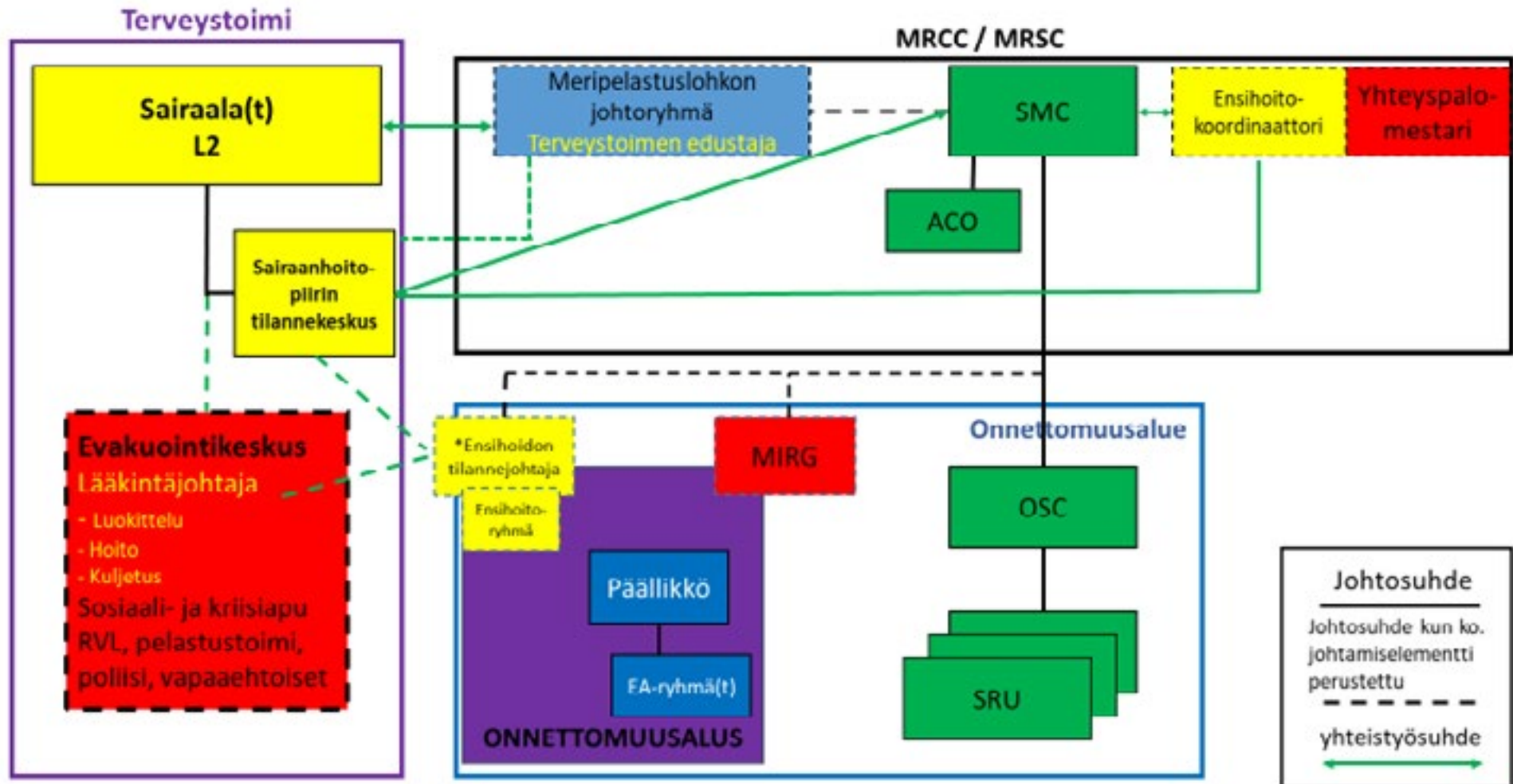
Koulutettuja vapaaehtoisia, kuten Suomen Punaisen Ristin (SPR) ja Vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepa) hälytysryhmiä voidaan käyttää viranomaisten tukena potilaiden ja mahdollisesti loukkaantumattomien henkilöiden kokoamispaikaksi perustetussa evakuointikeskuksessa. Hälytysryhmät ovat koulutettu ensihuollon ja ensiavun tehtäviin ja ryhmiä voidaan käyttää viranomaisten tukena esim. evakuoitujen rekisteröimiseen, kuljetukseen, suojaamiseen ja huoltoon liitetyissä tehtävissä. Ensihuollon ja ensiavun

lisäksi ryhmistä löytyy mm. viestitoimintojen ja logistiikan osaamista ja kalustoa. Punaisen Ristin ja Vapepan hälytysryhmät hälytetään hätäkeskuksen kautta.

Punaisen Ristin piirit ylläpitävät evakuointiyksiköitä (Emergency Evacuation Centre, EEC). Yksiköillä tarkoitetaan peräkärryyn pakattuja telttoja ja perusvarusteita evakuoitujen vastaanottopisteen perustamiseen. Lisäksi Punainen Risti ylläpitää evakuointisairaala (Emergency Evacuation Hospital, EEH), joka on hälytettävissä Suomessa ja lähialueiden onnettomuustilanteisiin.

Vapaaehtoisryhmiltä saatavan tuen sujuvuuden ja osaamisen varmistamiseksi järjestöt tulisi kutsua mukaan valmiusharjoituksiin. Suomen Punainen Risti vastaa Vapepan koordinoinnista yleisen pelastuspalvelun osalta.

JOHTOSUHTEET: MONIPOTILASTILANNE JA SUURONNETTOMUUS (TARKASTELTUNA VAIN ENSIHOIDON OSALTA)

*Jos evakuointikeskusta ei perusteta, tilannejohtaja on lääkärintäjohtaja